

En spekulativ, och därför tyvärr inte övertygande, förklaring till vad som leder till framgångsrika samhällen

Vad leder till blomstrande samhällen med välstånd och frihet: goda institutioner eller en god kultur? I sin bok *Why Culture Matters Most* anför David C Rose inte bara att kultur är viktigast, han erbjuder en förklaring till *varför*. Jag övertygas varken av förklaringen eller dess premisser.

Rose inleder med att beskriva "allmänningens dilemma", dvs situationer då individuell rationalitet underminerar det gemensamma goda. Dilemmat är ett koordinationsproblem. I Roses teori är det fundamentalt att finna en lösning på problemet för att samhällen ska kunna blomstra. Kultur är viktigast eftersom kultur påverkar de moraliska preferenser som styr individer i deras beslutsfattande och, därför, hur de relaterar till andra aktörer i samhället. Sammanfattningsvis möjliggör en god kultur god koordinering, då människor som styrs av goda moraliska preferenser villigt lägger band på sina egenintressen, och därmed kan allmänningens dilemma undvikas.

Bokens mest centrala påstående är att kultur är "nyckeln till att skapa det tillitssamhälle som bäst främjar marknadsekonomiska demokratier och därför bäst skapar hållbart blomstrande" (s 2; egen översättning, här och nedan). Enligt min mening är det problematiskt av flera skäl. Jag diskuterar här tre bekymmer jag har med påståendet.

För det första tror jag att den underliggande idén till det centrala påståendet, nämligen att kultur och institutioner kan hållas åtskilda, är mer problematiskt än vad Rose låter gälla. Hans definition av kultur, som kan kännas igen från andra sammanhang, lyder: "Med

kultur avses kunskap som överförs mellan generationer genom imitation och undervisning snarare än genom gener" (s 3). Men som förklarande faktor är det svårt att skilja kultur från institutioner. Hur manifesteras kultur om inte genom den typ av sociala regelbundenheter som vanligtvis är kända som "institutioner"? Saken förtjänar en mer utvecklad diskussion än vad Rose erbjuder.

Även om jag har fel i detta så är jag, för det andra, skeptisk till påståendet att kultur är *nyckeln* – i bestämd form – till skapandet av tillitssamhällen. Det tycks vara rimligare att kulturen är *en av flera* faktorer som bidrar till den typen av samhällen. Roses centrala påstående förbinder sig till tesen att god kultur är både nödvändig och tillräcklig för att åstadkomma blomstrande storskaliga samhällen. Men boken innehåller inget övertygande argument för tillräcklighetsvillkoret. Jag tror att t ex social stabilitet och teknologisk utveckling hör till de faktorer som *tillsammans* kan leda till att samhällen blomstrar. Rose hade kunnat avgränsa sin tes därefter och ändå ha bidragit till vår förståelse av vad som leder till framgångsrika samhällen.

För det tredje är jag bekymrad över att det centrala påståendet framför allt ges stöd genom teoretisk spekulation. Roses slutsatser är övervägande härledda från fixerade premisser; de är inte resultatet av empiriska analyser, vilket hade varit ett lämpligt alternativ. I det som följer fokuserar jag på Roses metodologiska val. Hans argument kan redogöras för med hjälp av en uppsättning citat:

Tillitsskapande kultur är viktig just eftersom tillitsberoende institutioner är viktiga (s 13) ... Det som behövs är att lista ut hur nästan alla kan fås att följa regler som maximerar det gemensamma goda ... Ett sätt att åstadkomma det är att ha moraliska övertygelser som skapar regelföljande genom moralisk återhållsamhet ... (s 38).

RECENSION

För en engelsk version av denna recension, se Ahlin Marceta (2019).

David C Rose: *Why Culture Matters Most*, 2018, Oxford University Press, 216 sidor, ISBN 978-0-199-33072-0.

Så är det förstås. Det är självklart att om alla alltid gjorde rätt val skulle det inte uppstå några reella problem i samhället (orsakade av människan). I teorin kan storskaliga fenomen reduceras på det viset till enskilt beslutsfattande. Men givet att vi vill förstå varför kultur är viktigast så avgränsar reduktionen avsevärt räckvidden på teorins förklaringsstyrka.

Rose föreslår hur tillitssamhällen kan åstadkommas: ”Tricket är att använda preferenser som kanaliserar rationalitet och därmed styr ändamålen som rationaliteten riktas mot” (s 46). ”Så frågan uppstår, hur får vi människor att lära sig och efterfölja tillitsskapande moraliska övertygelser?” (s 66).

Frågan är komplex. Cristina Bicchieri hanterar liknande frågor i sin bok *Norms in the Wild* (Bicchieri 2017). I boken diskuterar Bicchieri detaljerat hur normer påverkar beteende, liksom några av de många svårigheter som är förknippade med ambitionen att förändra normer i samhället. Genom hela boken förlitar sig Bicchieri på data. Det är ett starkt skäl till varför boken är intressant. I min mening innebär det att *Norms in the Wild* angriper frågan med de resurser den kräver, medan *Why Culture Matters Most* inte gör det. Rose skriver (s 112–113):

Föreställ dig ett samhälle med den rådande moraliska övertygelsen att opportunist är fullständigt oacceptabelt och med en rådande förståelse för hur demokrati är avsett att främja det gemensamma goda. I ett sådant samhälle kommer människor att betrakta användning av den demokratiska processen till favorisering genom omfördelning eller regleringar som ett omoraliskt brott mot samhällskontraktet, oavsett hur nobla intentionerna är.

Okej, låt oss anta det. Hur kan dessa normer och övertygelser inrättas i samhället? Rose skriver (s 155):

... tänk om de vuxna i varje genera-

tion lär sina barn en sådan etik? Om de undervisas tidigt, ofta och med stor tillförsikt händer någonting viktigt. ... Det möjliggör för samhället att programmera vissa typer av övertygelser som pre-rationella moraliska preferenser, så att individuell rationalitet inte underminerar det gemensamma goda.

Detta är naiv idealism. Det är *idealism* eftersom förslaget är en normativ proposition på en generell abstraktionsnivå snarare än ett realistiskt policyförslag. Det är helt oproblematiskt; abstrakt politiskt tänkande är viktigt. Men, vilket är mer problematiskt, förslaget är *naivt* eftersom det inte ackompanjeras av en utvecklad diskussion av vilken roll sådana idealiseringar har i den här kontexten och vilka dess praktiska begränsningar är.

Dessutom visar Roses förslag på bristerna i spekulativa förklaringsmodeller; i den här kontexten är teori ensamt helt enkelt ointressant. I verkligheten kan vi inte förvänta oss att åstadkomma tillitssamhällen genom att förlita oss på medborgarutbildning, inte minst eftersom människor inte kan förväntas efterleva propositionen att de ska lära sina barn ”en sådan etik”. Utan empiriska analyser av verklighetens villkor är det troligt att signifikanta utmaningar för idealet förblir okända.

Sammanfattningsvis borde Rose ha övervägt alternativa sätt att angripa forskningsfrågorna ”vad är viktigast och varför?”. Han borde också ha tagit hänsyn till verkliga genomförbarhetsbegränsningar genom att diskutera några av svårigheterna med att åstadkomma ett tillitssamhälle genom att programmera in pre-rationella moraliska preferenser i barn. Teoretisk spekulation är otillräckligt.

Jesper Ahlin Marceta

Fil dr, Avdelningen för filosofi, Kungliga Tekniska högskolan

REFERENS

Ahlin Marceta (201), "David C Rose, Why Culture Matters Most", under utgivning i *Journal of Value Inquiry*.

Bicchieri, C (2017), *Norms in the Wild: How to Diagnose, Measure and Change Social Norms*, Oxford University Press, Oxford.